

ISMERTETÉSEK.

Lengyel könyvtárügy. 1. GRYCZ, JOSEPH: *Les bibliothèques polonaises.* Varsovie, 1937. Association des bibliothécaires polonais, 8°. 35 [1] l., 5 t. — 2. ŁYSAKOWSKI, ADAM: *Dwudziestolecie zwi zku bibliotekarzy polskich.* [A lengyel könyvtárosegyesület két évtizede.] Kraków, 1937. Przegląd Biblioteczny. 8°. 28 l. (Különnyomat a Przegląd Biblioteczny 1937. évi 4. számából.) — 3. LODYŃSKI, Marian: *Archiwiści i bibliotekarze.* [Levéltárosok és könyvtárosok.] Kraków, 1937, Przegląd Biblioteczny. 8°. 12 l. (Klny. a Przegląd Biblioteczny 1937. évi 4. számából.)

JOSEPH GRYCZ füzete, mely a párizsi nemzetközi kiállítás alkalmából látott napvilágot, áttekinthető és lehetőleg minden fontosabb kérdést érintő tájékoztatást nyújt a lengyel könyvtárügy multjára és mai állapotára vonatkozólag. Rövid történeti bevezetése beállítja a lengyel könyvtártörténetet az európai fejlődésbe, magyar szempontból pedig alkalmat ad bizonyos párhuzamos jelenségek megfigyelésére. Csak úgy, mint nálunk, az első lengyel könyvtárak röviddel a kereszténységre való áttérés után, az egyház kezdeményezésére keletkeztek. Az első magyar és lengyel könyvtári leltárjegyzetek egyaránt a XI. század első feléből származnak. A könyvtáralapítás itt is, ott is a benedekrendi szerzetesek érdeme. Az első egyetemi könyvtár (Krakkó, 1364) alapítása alig három évvel előzi meg Nagy Lajos pécsi egyetemének és könyvtárának felállítását. A humanista könyvgyűjtő király, I. Zsigmond és főurai, Mátyásra és udvarára emlékeztetnek. Reformáció, könyvnyomatás, ellenreformáció a magyar viszonyokhoz hasonlóan éreztették hatásukat a lengyel könyvtártörténetben. Az 1773-ig fennálló wilnai jezsuita könyvtár azt a szerepet töltötte be a lengyel kultúra életében, mint nálunk a nagyszombati. A XVII. század háborús pusztításai után a lengyel könyvtárügy újjászületése Zaluski püspök nevéhez fűződik. Ő alapította Varsóban az első lengyel nemzeti könyvtárat, melynek gyarapodását már kötelezpéldánytörvény biztosította. A XVIII. század egyébként, mint nálunk is, a főúri könyvgyűjtők kora. Ebben a században vetették meg alapjait a mai

napig is oly nagy jelentőségű főnemesi családi könyvtáraknak, melyek közül a RACZYŃSKI- (Poznań), OSSOLŃSKI- (Lwów), CZARTORISKI- (Krakkó), KRASIŃSKI- és ZAMOYSKI- (Varsó) gyűjtemények máig a legnagyobb lengyel könyvtárak közé tartoznak. Lengyelország száz év-nél tovább tartó elnyomatása idején ezek a családi könyvtárak őrizték a lengyel kultúra emlékeit. Jellemző, hogy az orosz és porosz uralom alatt álló területeken szenvedték a legnagyobb veszteségeket a lengyel könyvtárak s nemzeti szellemben történő továbbfejlesztésük is itt akadt meg. Az Ausztriához csatolt déli területen aránylag szabad fejlődés indulhatott meg. Így vette át a nemzeti könyvtár szerepét a krakkói JAGELLO-könyvtár s ebből magyarázható, hogy ma is Krakkó, Lemberg s a déli terület a leggazdagabb a történelmi becsű könyvtár-gyűjteményekben. Különösen Lengyelország orosz, keleti fele maradt el és szorult alapos újjászervező munkára. A függetlenség visszanyerése utáni években két nagy probléma előtt állott a lengyel könyvtárügy: az idegen anyaggal telehordott, nemzeti szempontból elhanyagolt könyvtárak lengyelesítése és a könyvtárak szervezetének, munkájának, anyagának egységesítése volt a két főfeladat. Az emigráció idején külföldön keletkezett lengyel gyűjtemények (RAPPERSWILLE, BATTIGNOLLES, Páris, London) és a volt hódítóktól, főleg Szentpétervárról visszaszerzett anyag alkotja az alapját a varsói PILSUDSKI-könyvtárnak (500.000 kötet), mely ma a lengyel nemzeti könyvtár. Ezenkívül a legfontosabb lengyel könyvtárak a lembergi, poseni, varsói, wilnoi egyetemi könyvtárak (egyenként félmillió körül mozgó kötettszámmal), a krakkói JAGELLO-könyvtár (600.000-nél több kötet), a keleti Lengyelországra specializált gyűjtőkörű wilnoi WRÓBLEWSKI-könyvtár és a lengyel tudományos akadémia könyvtára Krakkóban. A lengyel nagykönyvtárak számát 444-ben állapította meg az 1930-ban befejezett összeírás.

A felszabadulás első évében már megindult a lengyel könyvtárügy újjáépítése. 1917-ben megalakult a könyvtároosegyesület, majd egymásután jelentek meg a különféle törvények és szabályrendeletek az iskolai, egyetemi és közhivatali könyvtárak rendezése, a magánkönyvtáraknak közkönyvtárakká való nyilvánítása, a nyomdai kötelempéldányok (nyolc könyvtár számára) és a könyvtárak közti csereviszony tárgyában. 1930-ban a kötelező könyvtárosképzést is elrendelték. A könyvtárak irányítása és ellenőrzése a „könyvtárak bizottságának“ hatáskörébe tartozik. Bár a gazdasági válság következtében a könyvtárak dotációja erősen megcsappant, a háború óta néhány gyönyörű modern könyvtáráépületet is emeltek (krakkói JAGELLÓ-könyvtár, varsói központi kereskedelmi iskola könyvtára, kattoviczi PILSUDSKI-könyvtár, thorni KOPERNIK-múzeum). 1928 óta a varsói PILSUDSKI-

könyvtár adja ki a kurrens nemzeti könyv- és folyóirat bibliografiát, 1934 óta pedig a katalógizálási szabályzatot. Megindultak a központi címjegyzék munkálatai is.

A népkönyvtárak kezdetei még a háború előtt alakult társaságok működésére vezethetők vissza. Ma Lengyelországban kb. 8700 népkönyvtár működik mintegy 5,250.000 kötetre rúgó könyvanyaggal. Messze kiemelkedik köztük a varsói nyilvános könyvtár, melynek az 1935/36. évben 569.269 látogatója 879.363 könyvet kölcsönzött ki.

A lengyel könyvtárosegyesület a múlt évben ünnepelte húszéves fennállását. Hivatalos lapjának, a *Przeгляд Bibliotecznych* (Könyvtári Szemle) hasábjain ADAM LYSAKOWSKI számolt be a két évtized eredményeiről. Az első tíz évben az egyesület még nem talált magára, munkája rendszertelen és elszigetelt maradt. Csak 1926 után, mikor E. KUNTZE elnökletével új tisztkart választott s megalakította munkaközösségeit (ma 8), indult meg a komoly munkásság. Az 1930-ban végleges formában kiadott alapszabályok szerint az egyesület vezetése a kiküldöttek évenként összeülő gyűlésének kezébe van letéve, az állandó elnökség pedig a három évre választott hat tagból és a munkaközösségek egy-egy kiküldöttjéből áll. Elnök 1933 óta: ST. WIERCZYNSKI. Az egyesület anyagi alapját a tagdíjak és az államsegély képezik. Jelenleg 550 tagot számlál, ezek közül 1936-ban 260 nő volt. 1928-ban a lengyel könyvtárosegyesület belépett a Könyvtárosegyesületek Nemzetközi Szövetségébe, képviselteti magát a kongresszusokon, sőt 1936-ban a IX. varsói kongresszus megrendezését is vállalta.

A lengyel könyvtárosegyesület elsősorban a könyvtártudomány fejlesztését szolgálja. Munkaközösségei értekezleteket és tanulmányi kirándulásokat szerveznek, felvilágosító előadásokat tartanak a nagyközönség számára. Az egyesület vezetősége rendezi a lengyel könyvtároskongresszusokat (eddig négyet) és a velük kapcsolatos kiállításokat. Kiadja a *Przeгляд Biblioteczny* c. folyóiratot (a másik lengyel könyvtártudományi lap, a „*Bibliotekarz*“ a varsói nyilvános könyvtár kiadványa). Az egyesület érdeme a kötelező könyvtárosképzést elrendelő törvény kieszközlése is. A könyvtárosképző tanfolyamokat saját kebelében rendezi.

Mióta a közoktatásügyi minisztérium könyvtári osztálya megszűnt (1928), az egyesület tanácsa lett a lengyel könyvtárügy legfelsőbb ellenőrző fóruma. Az egyesület résztvett az Oroszországban maradt lengyel könyvgyűjtemények visszaszármasztatása, a tudományos könyvtárak munkaszervezete, a népkönyvtári törvény s a nemzeti bibliográfia munkálataiban. Fontos munkaterülete még az egyesületnek a könyvtárosok érdekvédelme, annál is inkább, mivel

Lengyelországban a könyvtárosi hivatás szolgálati, minősítési és tudományos normái máig sincsenek véglegesen rendezve. A könyvtáros-egyesület érdeme, hogy a válság idején keletkezett könyvtárosi munkanélküliséget sikerült leküzdeni és helyzetük törvényes szabályozására is rövidesen sor fog kerülni.

MARIAN LODYŃSKI, a lengyel könyvtáros egyesület alelnöke „Levéltárosok és könyvtárosok” című cikkében a náluk mindedig meglehetősen elszigetelten dolgozó levéltárosok és könyvtárosok közlekedését és tömörülését sürgeti. Kifejti, hogy az újabbkori levéltár hivatása mind közelebb viszi egymáshoz a két intézményt, a levéltári és könyvtári tudományos munka, a közönség kiszolgálása, a raktározás, a feldolgozás, az adminisztráció, a hivatási érdekvédelem egész sorát idézik fel a közös problémáknak. Bizonyításul ismerteti a francia, spanyol, portugál, belga, olasz és magyar levéltárosok és könyvtárosok együttműködését. Megemlékezik a Magyar Levéltárosok és Könyvtárosok Egyesületének megalakulásáról, céljairól, alapszabályairól, az 1936. évben rendezett kongresszusról, az egyesület évkönyvéről és a Magyar Könyvszemlérről (8—9. l.).

Ezekre a példákra hivatkozva javasolja a levéltárosok és könyvtárosok közös egyesületének és közös folyóiratának megalapítását s egy olyan állami hivatalnak a felállítását, melynek felügyelete alá tartoznék mind a levéltárak, mind a könyvtárak ügye.

MAKKAI LÁSZLÓ.

Bibliothèques. Organisation — Technique — Outillage. (Exposition internationale des arts et techniques. Paris, 1937.) Introduction de JULIEN CAIN. Paris, 1937, Denoël, 22 [2] l., 24 tábla.

A párizsi világkiállítás könyvtártani osztályának eme beszámolója több, mint közönséges leíró katalógus. Mindenekelőtt meg kell említenünk, hogy ezúttal szerepelt először a könyvtár, mint olyan, egy nagy kiállítás programján. A legszélesebb nagyközönség érdeklődésének felkeltésével a könyvtár melegebb kapcsolatot keres az eddig bizalmatlan tisztelettel feléje forduló látogatók irányában. De értékes tanulságot tartogat a könyvtári kiállítás a szakember számára is: módot keres arra, hogy a könyvtártechnika egy-egy terén elért eredményeket szemléletesen hozzáférhetővé tegye. Megkíméli így az egyes könyvtárakat, a többi könyvtárak tapasztalatainak sommázásával, sok fölösleges kísérletezéstől és tapogatózástól. A kiállítás rendezőinek nyíltan hangoztatott célja, hogy a Népszövetség Szellemi Együttműködési Bizottsága által az elmúlt évben javasolt nemzetközi